

'Welke door Swakheid hun niet langer kunnende redden...'

Van een opmerkelijk zorgcontract en andere gebeurtenissen in Augustinusga tijdens het begin van de negentiende eeuw

Bij Roodeschuur onder Augustinusga in de zomer van 2007.
(Foto: D.R. Wildeboer)

J. H. Bosma   L. W. Vanderbroek
Brijgt de Boegjes   P. M. Faber
Hanses Bosma   L. Meeth
op 14 Jan 1818

Een afdruk van de handtekeningen op het 'zorgcontract', op-
gemaakt door notaris Meeth van Augustinusga, d.d. 14 januari
1818 ten huize van Jacob Hanses Bosma en Rinskjen Hanses
Bosma te Augustinusga in de buurtschap Roodeschuur.

Door: Dirk Reinder Wildeboer te Buitenpost
 Secretaris van de Stichting Oud-Achtcarspelen
 Tel. 0511-541920, e-mail: d.r.wildeboer@hetnet.nl

De inhoud van oude notariële akten vertellen ons nog veel over de levensloop van diverse personen in de afgelopen eeuwen. Hierna valt er iets te lezen over de handel en wandel van een aantal inwoners uit Augustinusga, bijna twee eeuwen geleden.

Inleiding

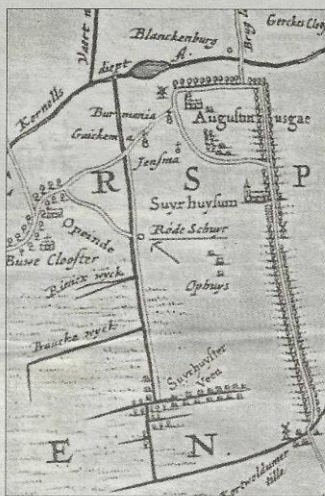
De onderstaande mannen en vrouwen zijn de hoofdpersonen in dit artikel, te weten: Jacob Hanses Bosma, geb. 1748/49, stierf op 21 januari 1820 als weduwnaar, 71 jaar oud. Rinskjen Hanses Bosma, geb. 1745/46, trouwde in de Herv. kerk te Surhuisterveen op 16 juni 1782 met Jochem Jacobs Slaaff. Beiden waren afkomstig van Surhuisterveen. Rinskjen overleed op 12 februari 1823, 77 jaar oud als weduwe. Brugt Uilkes Bouius, geb. 1765/66, stierf op 3 februari 1840, 74 jaar oud, gehuwd. Trijntje Gerrits, geb. 1763/64, kwam te overlijden op 26 maart 1845 als weduwe, 81 jaar oud. Brugt en Trijntje trouwden in de Herv. kerk te Augustinusga op 16 mei 1790. Beiden waren afkomstig uit dit dorp.

'Uit overdenkinge des Doods...'

Jacob Hanses Bosma, weduwnaar, liet op 15 februari 1813 een testament opmaken, waarin werd bepaald, dat bij overlijden al zijn bezittingen zouden worden nagelaten aan zijn zuster Rinskjen, destijds weduwe en nog wonende te Surhuisterveen. In de akte valt onder andere het volgende te lezen:

"Voor Lodewijk Meeth, Keizerlijke Notaris, residerende te Augustijnska enz., is gecompareert, Jacob Hanses Bosma aan de Rodeschuur onder Augustijnska voornoemt woonagtig, dewelke uit overdenkinge des Doods, in tegenwoordigheid van na te meldene Getuigen Zijn Testament aan ons Notaris heeft opgegeven en hebben wij het selve uit sijnen mond alhier gescreven en is aldus luidende: Ik comparant off Testator nominere en instituere tot mijn Erfgenaam: mijn Zuster Rinskjen Hanses, Weduwe Jochum Jacobs Slaaff, thans woonagtig te Surhuisterveen en dat van alle mijnen na te latene, So roerende als onroerende, en gene exempte goederen, met volle magt om daar meede te mogen doen na haar genoegen enz".

Verder kunnen we in de akte lezen, dat als getuigen aanwezig waren: "Jan Lammerts Posthuma, huisman, Frans Eerdes van der Veen, schipper, Saape Timmes Kloosterman, schipper, en Hijlke Minderts Feenstra, huisman, alle woonagtig bij de Rodeschuur onder Augustijnska. Als tot deesen versogte getuigen, sijnde meerderjarige onderdaanen des Keizers en genietende de burgerlijke

Fragment van een schetsmatige kaart van Chr. Schotanus (1664). In het midden (met pijl) staat 'Rode Schuur' aangegeven.

regten". Hierna de vereiste handtekeningen, maar Jacob Hanses plaatste een kruisje, want hij verklaarde "niet konde te tekenen, vermits hij geen schrijven hadde geleert". Verder blijkt dat ons land nog bij Frankrijk was ingelijfd, vandaar de aanduiding 'Keizerlijke 'notaris' en dat de getuigen 'meerderjarige onderdaanen des Keizers' waren.

"In huur aangenoomen"

Rinskjen Bosma, die vijf jaren eerder nog als weduwe van Jochem Slaaff in Surhuisterveen haar woonplaats had, blijkt op 14 januari 1818 met haar broer Jacob (weduwnaar) in Augustinusga samen te wonen. In de notariële akte van bovengenoemde datum, opgemaakt door notaris Meeth ten huize van Jacob en Rinskjen, worden ze aangeduid als 'Gebroeder en Zuster, woonende bij de Rodeschuur onder het behoor van Augustijnska'. Verder kunnen we opmaken dat hun gezondheidstoestand slecht was en ze hulpbehoevend waren geworden, want in de akte werd geschreven 'welke door Swakheid hun niet langer kunnende reddten'. Om dit zorgprobleem op te lossen hadden ze besloten om tegen betaling een echtpaar in huis te nemen om hun te verzorgen en dit werd op de volgende manier geregeld: Zij lieten notarieel vastleggen dat 'tot gerijff in hunnen dienst hebben gewonnen en alsoo in huur aangenoomen, de twee volgende meede comparanten met name Brugt Uilkes Bouius, arbeider en Trijntje Gerrijts, egte-lieden woonagtig te Augustijnska; welke aanneemen alle het huiswerk

en diensten voor de beide eerste comparanten te verrigten, deselve te belappen en te benajien, wijders al hetgeene in eerstgemelde comparantens huishoudinge voorvalt gedurende de huurtijd Soo in Zijkte als Gesondheid te sullen waarnemen'. Het contract werd voor een periode van drie jaar gesloten en kon wederzijds binnen deze termijn worden opgezegd. Met 'belappen en benajien' werd bedoeld dat de kleren van broer en zus moesten heel worden gehouden. De beloning voor de hulp werd als volgt bepaald 'Dat gemelde onse Huisbedienden sullen genieten Jaars een Zomma van Eenhonderd Vieff nederlandsche Guldens van hondert cents ijder, met daar te booven vrij kost en drank vuur en ligt'. Het echtpaar Bouius ging dus bij de familie Bosma inwonen en het zorgtarief werd derhalve vastgesteld op tweemaal f105,- per jaar met vrije kost verwarming en verlichting. Nu, bijna twee eeuwen verder in de tijd, valt de billijkheid van deze beloning moeilijk te beoordelen, maar zo op het eerste gezicht ziet het er naar uit dat dit voor het echtpaar Bouius bepaald geen onvoordelige zaak was.

''Eenige en Universiële Erfffgenaam''

Op dezelfde dag dat de notaris van Augustinusga met het echtpaar Bouius en vier getuigen aanwezig was ten huize van 'de Gebroeder en Zuster Bosma' bij de Rodeschuur, werd hier nog een akte gepasseerd. Dit hield in dat per testament werd vastgelegd, dat Brugt Bouius en zijn vrouw na de dood van Jacob Bosma alles zouden erven.

In het testament werd dit als volgt omschreven: ''So nomine en stelle ik Comparant en Testator tot mijn eenige en universiële Erfffgenamen Brugt Uilkes Bouius, arbeider, en Trijntje Gerrijts, egtelieden woonagtig te Augustijnska en dat van alle mijne natelatene Goederen, Soo Vastigheden als reppelijke, Silver en Goud, mitsgaders leggend Geld en Effecten, met een woord niets uitgesondert en daar meede te moogen doen en handelen na hun genoegen''. Verder staat in de akte te lezen dat de eerdere testamente waren herroepen. Hiermee werd onder andere bedoeld het in 1813 opgemaakte testament van Jacob Bosma ten gunste van zijn zuster Rinskjen. Dan volgen de namen van onderstaande getuigen, allen wonende te Augustinusga en waarvan onder andere werd geschreven 'Special als Versogt'. Het lijkt er op dat Jacob Bosma speciaal had gevraagd om deze personen als getuigen te laten optreden. Dit waren de volgende inwoners van het dorp: Pieter Wiebes Faber, grofsmid (1765/66 - 28 mei 1841); Lammert Jans Postma, zonder beroep (1796/97 - 20 januari 1842); Lammert Wytzes van der Broek, landbouwer (1776/77 - 18 februari 1860); Hylke Minderts Veenstra, landbouwer (1777/78 - 25 augustus 1847). Dit was dus in alle opzichten en lucratieve zaak voor Brugt Bouius en echtgenote. Het werd hun zo maar in de schoot geworpen.

Brugt Uilkes Bouius

De naam 'Bouius' werd op vele manieren geschreven. In 1811 toen de achternamen moesten worden ingevoerd, werd Brugt ingeschreven bij de burgerlijke stand van Achtkarspelen als 'Bouwjus', terwijl men zijn broer Frans als 'Boujus' ging inschrijven. Ook Brugt tekende de akten met 'Boujus', terwijl de notaris de naam als 'Bouwius' spelde. In latere jaren werd het in alle gevallen 'Bouius'. In de akten van de burgerlijke stand in Friesland over de periode 1811 - 1942 komt de naam 157 maal voor, terwijl dit in de gemeente

Achtkarspelen 142 maal het geval is. Een bewijs dus dat het geslacht zeker tot 1942 zeer honkvast was en toen nog niet op grote schaal in deze provincie was uitgezwermd.

Dan gaan we verder met 'onze' Brugt. Zijn beroep was arbeider en de notaris schreef in een akte ook 'dagloner'. Maar dit hield niet in dat hij onbemiddeld was. Hij had zeker huizen en landerijen in eigendom, die hij vóór het jaar 1815 al bezat. Het notarieel archief van 'Tresoar' te Leeuwarden levert ons hiervoor het bewijs met onder andere de volgende gegevens: 1815 Verkoop van een huis, erf en een stukje heide

te Surhuizum, koopsom f150,-; 1816 Koop van een stukje heide te Harkema-Opeinde, koopsom f18,-; 1816 Verkoop huis en heideveld te Harkema-Opeinde, koopsom f129,-; 1824 Verkoop stukje bouwland te Augustinusga, koopsom f250,-; 1831 Verkoop stuk greidland te Surhuizum, koopsom f200,-; 1839 Verkoop huis en enig bouwland te Augustinusga en Surhuizum, koopsom f300,-.

Bron: Tresoar te Leeuwarden.

Dit was een publicatie namens de Stichting Oud-Achtkarspelen.

Opname van de sluis met de voormalige sluiswachterswoning bij Rodeschuur onder Augustinusga. (Foto: D.R. Wildeboer)

Monit. N° 8

Voor Lodewijk Meeth Openbaar Notaris verordende te
 Cuijkijnska, Provincie Friesland, Arrondissement Leeuwarden,
 Canton Buitenzest, en in tegenwoordigheid van na gemelde, en
 mede ondergetekende Getuigen is gecompareert Jacob Bosma
Baldina zonder beroep woonachtig by de Rodeschuur onder Cuijkijnska
 sijnska woonacht, dewelke uit overdenkinge des Goeds in
 tegenwoordigheid van na te melde Getuigen sijn Testa-
 ment aan ons Notaris heeft opgegeeven, en hebben wij het
 selve uit sijnnen monde alhier ten needer gestelt en gescre,
 viz: Ik Comparaert en Testator herroep alle de mijne
 voorengemaakte Dispositie of Disposities, vernietigende
 deselve door deesen en op nieuw Disponerende sijn nomineere
 en stelle ik Comparaert en Testator tot mijn eeuige, en
 Universele Erfgenaamen Bruget Wilkes Bouvius zonder
 beroep en Trijntje Gerrijts egtelieden woonachtig te Cuijkijnska,
 sijnska, en dat van alle mijne materiele Goederen sijn
 Vastigheden als roepelike Silver en Goeds met gaders leggend
 geld en Effecten met een woord niets uitzesondert om daer
 mede te moogen daen en handelen na hiengevoegen.

Fragment van het testament d.d. 14 januari 1818. Hierbij werd vastgelegd dat Brugt Bouvius en zijn vrouw Trijntje Gerrijts na de dood van Jacob Bosma alles zouden erven.